

ธุรกิจธนาคารพาณิชย์มีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยสามารถจำแนกได้ 2 ประเภทคือ ธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทยและธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนต่างประเทศ ซึ่งเป็นสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้เปิดดำเนินการในประเทศไทยในต่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงอาจเรียกธนาคารเหล่านี้ว่าธนาคารนานาชาติ (Transnational Banks-TNBs) ธนาคารนานาชาติมีส่วนสำคัญต่อธุรกิจอุตสาหกรรมในประเทศต่าง ๆ ที่ตนไปเปิดบริการอยู่ การศึกษาถึงธุรกิจธนาคารนานาชาติในประเทศไทยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้มุ่งศึกษาเพื่อให้ทราบถึงแหล่งเงินทุนและการจัดการการลงทุนของสาขาธนาคารนานาชาติ และปัจจัยทางเศรษฐกิจที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านแหล่งเงินทุนและการจัดการการลงทุนนั้น รวมถึงตลอดถึงได้ศึกษาทางด้านความเป็นมาของธุรกิจธนาคารนานาชาติ กฎหมายการธนาคารพาณิชย์ของไทยที่ธนาคารนานาชาติต้องยึดถือปฏิบัติ การขยายงานของธนาคารนานาชาติในรูปแบบอื่นที่มีใช้ธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์แห่งแรกในประเทศไทย คือ ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ แบงก์กิงคอรปอเรชั่น จำกัด และเป็นสาขาธนาคารนานาชาติแห่งแรกในประเทศไทย ในระยะแรกของการมีธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เป็นสาขาธนาคารนานาชาติของชาวยุโรป ในระยะสงครามโลกครั้งที่สองประเทศไทยเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นทำให้สาขาธนาคารนานาชาติเหล่านั้นต้องปิดกิจการชั่วคราว จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงจึงเริ่มเปิดดำเนินการใหม่ พร้อมกันนี้ได้มีธนาคารนานาชาติหลายแห่งขอเปิดสาขาขึ้นในประเทศไทย การดำเนินงานในระยะแรกนั้นสาขาธนาคารนานาชาติสามารถเปิดสาขาขึ้นได้ในต่างจังหวัด ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ขึ้น พระราชบัญญัติดังกล่าวควบคุมการเปิดสาขาในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ของสาขาธนาคารนานาชาติมิให้เปิดขึ้นใหม่ และยังไม่ส่งเสริมให้ธนาคารนานาชาติอื่น ๆ เปิดสาขาขึ้นใหม่ในประเทศไทย ดังนั้น ธนาคารนานาชาติแห่งอื่น ๆ

ที่จะขอเปิดดำเนินการในประเทศไทยจึงไม่ได้รับอนุญาตให้เปิดดำเนินการและได้เสียดมาเปิดดำเนินการในรูปบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ ซึ่งดำเนินการกิจการคล้ายคลึงธนาคารพาณิชย์แทน แต่ต่อมาปี 2520 รัฐบาลได้อนุญาตให้ธนาคารนานาชาติเปิดดำเนินการรายล่าสุดคือ ธนาคารยูโรเปียน เอเชีย จำกัด ปัจจุบันจึงมีสาขาธนาคารนานาชาติที่เปิดดำเนินการในประเทศไทยทั้งสิ้น 14 แห่ง นอกจากนี้ธนาคารนานาชาติหลายแห่งได้ขอเปิดสำนักงานผู้แทน (Representative office) ขึ้น โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้าธนาคารและสำนักงานใหญ่ในต่างประเทศ ซึ่งการเปิดสำนักงานตัวแทนนี้นับเป็นวิธีการขยายงานของธนาคารนานาชาติในอีกรูปแบบหนึ่ง และวิธีการขยายงานที่ใหม่อีกวิธีหนึ่ง ก็คือ การติดต่อเป็นธนาคารตัวแทนซึ่งกันและกัน โดยมีบัญชีเงินฝากหรือเงินทุนสำรองไว้ ณ ธนาคารตัวแทนเพื่อประโยชน์ในการติดต่อการค้าระหว่างประเทศของลูกค้าธนาคาร นอกจากนี้ ธนาคารนานาชาติหลายแห่งใช้วิธีการขยายงานโดยการรวมกลุ่มกัน (Consortium) จัดตั้งองค์งานขึ้นซึ่งในประเทศไทยนั้นจะเห็นได้จากการถือหุ้นในบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์บางแห่ง

สาขาธนาคารนานาชาติ หรือสาขาธนาคารต่างประเทศที่ดำเนินการในประเทศไทยในรูปธนาคารพาณิชย์นั้นดำเนินการกิจการธนาคารพาณิชย์ประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายเงินเมื่อทวงถามหรือระยะเวลาที่กำหนด และใช้ประโยชน์จากเงินนั้นให้สินเชื่อ ปล่อยกู้ยืมเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่น ๆ ปล่อยกู้ยืมเงินตราต่างประเทศ นอกจากนี้ยังสามารถดำเนินการกิจการอื่น ๆ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ เช่น การเรียกเก็บเงินตามตั๋ว การรับอาวัลตั๋วเงิน การออกเช็คเตอร์ออฟเครดิต หรือการค้าประกันต่าง ๆ ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 อันได้ปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติใหม่บางประการเพื่อให้กิจการธนาคารพาณิชย์มั่นคงยิ่งขึ้น

การจัดการเงินทุนของสาขาธนาคารนานาชาติ ดำเนินวิธีการเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ไทย คือหาเงินทุนส่วนใหญ่โดยการกู้ยืมจากต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งเงินทุนในประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทยมีอยู่อย่างจำกัด แหล่งเงินทุนที่สาขาธนาคารนานาชาติกู้ยืมเสมอคือ ตลาดนิวยอร์ก ตลาดเอเชียบนคอลล่าร์ที่สิงคโปร์ และตลาดยุโรปคอลล่าร์ โดยกู้ยืมเงินตราหลายสกุลด้วยกัน ส่วนมากมักจะเป็นเงินตราของประเทศการค้าที่สำคัญ เช่น คอลล่าร์สหรัฐ ปอนด์สเตอร์ลิง และเงินเยน การกู้ยืมจากต่างประเทศนั้นนอกจากจะต้องคำนึงถึงอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยในประเทศแล้ว ยังต้องคำนึงถึงอัตราแลกเปลี่ยนและสกุลเงินตราต่างประเทศด้วย การกู้ยืมเงินตราต่างประเทศนั้นมักนิยมซื้อเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า เพื่อลดความเสี่ยง (Covered Interest Arbitrage) ในการชำระคืนเงินกู้ยืมดังกล่าว

การกู้ยืมของสาขาธนาคารนานาชาติ นอกจากจะกู้ยืมจากต่างประเทศแล้วนั้น ยังดำเนินการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศประเภทเรียกคืนได้ทันที (Call loan) เป็นส่วนมากทั้งนี้ในบางกรณีสาขาธนาคารนานาชาติอาจขาดแคลนเงินทุนกระชั้นชิดก็จะหาเงินทุนโดยการกู้ยืมจากธนาคารและบริษัทเงินทุนในประเทศ ซึ่งถ้ากู้ยืมจากธนาคารและบริษัทเงินทุนในประเทศไม่ได้ก็จะกู้ยืมแหล่งสุดท้ายจากธนาคารแห่งประเทศไทย โดยนำพันธบัตรรัฐบาลไปทำประกันการกู้เงินดังกล่าว สาขาธนาคารนานาชาติกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย โดยนำตัวเงินที่เกิดจากธุรกิจการค้าตามที่รัฐบาลส่งเสริมไปขายลดช่วงต่อธนาคารแห่งประเทศไทย

นอกจากการจัดการเงินทุนจากการกู้ยืม สาขาธนาคารนานาชาติยังได้เงินทุนจากเงินฝากของลูกค้า เงินกองทุนและหนี้สินอื่น ๆ ทางด้านเงินฝากของสาขาธนาคารนานาชาตินั้น แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เงินฝากประจำ เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากเผื่อเรียก นอกจากนี้ยังรับฝากเงินตราต่างประเทศอีกด้วย เงินฝากส่วนใหญ่คือเงินฝากประจำ การหาเงินฝากของสาขาธนาคารนานาชาตินั้นหาได้น้อยมาก เมื่อ

เทียบกับธนาคารพาณิชย์ไทย เหตุผลสำคัญเนื่องมาจากการถูกควบคุมการเปิดสาขา จึงมีสำนักงานอยู่แค่ในกรุงเทพฯ เท่านั้น สำหรับเงินกองทุนของสาขาธนาคารนานาชาติ หมายความว่า เงินทุนนำเข้ามาจากสำนักงานใหญ่ของธนาคารและสาขาในต่างประเทศ เงินกำไรที่ไม่ต้องส่งออกและเงินสำรองต่าง ๆ ที่มีใช้เงินสำรองเพื่อลดค่าสินทรัพย์และเงินสำรองเพื่อการชำระหนี้ เงินกองทุนของสาขาธนาคารนานาชาติมักดำรงไว้ตามที่กฎหมายกำหนดโดยจะถือเป็นพันธบัตรรัฐบาลไว้เป็นส่วนใหญ่

การจัดการลงทุนของธนาคารนานาชาตินั้น สามารถแยกประเภทการใช้เงินทุนไปเป็นเงินฝากที่ธนาคารอื่น ๆ และเงินสดในมือ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการโอนเงินหรือหักบัญชีระหว่างธนาคารและเพื่อการดำรงสภาพคล่องของธนาคาร สาขาธนาคารนานาชาติยังใช้เงินทุนไปในการให้สินเชื่ออันเป็นธุรกิจหลักของธนาคารพาณิชย์ และการลงทุนในหลักทรัพย์ซึ่งแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งซื้อหลักทรัพย์ตามที่กฎหมายกำหนดให้ใช้เป็นเงินลงทุนสำรองตามกฎหมาย และอีกส่วนหนึ่งซื้อหลักทรัพย์เพื่อใช้เป็นสินทรัพย์สภาพคล่องให้เพียงพอต่อการดำเนินงานซึ่งก็คือการถือเงินสดคงเหลือไว้โดยมิได้ทำประโยชน์ หลักทรัพย์ที่สาขาธนาคารนานาชาตินิยมซื้อก็คือ พันธบัตรรัฐบาล การลงทุนในหลักทรัพย์นี้ให้ผลตอบแทนน้อยกว่า ผลตอบแทนที่ได้รับจากการให้สินเชื่อของสาขาธนาคารนานาชาติ ดังนั้น สาขาธนาคารนานาชาติ จึงพอใจที่จะจัดการลงทุนไปในการให้สินเชื่อ โดยเฉพาะสินเชื่อประเภทเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งการให้บริการประเภทนี้ธุรกิจธนาคารพาณิชย์เท่านั้นจึงจะดำเนินงานได้ นอกนั้นก็เป็นการบริการทางด้านเงินกู้ การรับซื้อลดตั๋วเงินทั้งในและนอกประเทศ การให้สินเชื่อเหล่านี้มักให้บริการแก่ลูกค้าที่ดำเนินธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ ในเรื่องการนำสินค้าเข้าและการอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ ลูกค้าเหล่านี้ต้องพึ่งบริการด้านเลตเตอร์ออฟเครดิต และทรัสตีชื่อกิจการธนาคาร รวมทั้งขอใช้บริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนของกิจการ

ในการวิเคราะห์แหล่งเงินทุนและการจัดการลงทุนของสาขานาคารนานาชาติ ในช่วงต้นได้ใช้ทฤษฎีการถดถอยและความสัมพันธ์มาวิเคราะห์เพื่อพยากรณ์ หากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งกำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variable) กับแหล่งเงินทุนและการจัดการลงทุน ซึ่งกำหนดให้เป็นตัวแปรตาม (Dependent Variable) ว่า ในภาวะเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ นั้น สาขานาคารนานาชาติจะดำเนินการในเรื่องการจัดการเงินทุนและการจัดการลงทุนจากเงินทุนนั้นอย่างไร ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. อัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคาร ประเภทเรียกคืนได้ทันที (Call Loan Rate) ใช้เป็นตัวแปรอิสระในการคำนวณเฉพาะด้านแหล่งเงินทุน

การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยประเภทเรียกคืนได้ทันที ไม่ทำให้การกู้ยืมจากธนาคารในประเทศลดลง ทั้งนี้เพราะได้รับความสะดวกในการกู้ยืมและคืนเงินในในระยะสั้น แต่กลับมีอิทธิพลทำให้การกู้ยืมจากธนาคารในต่างประเทศลดลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยประเภทนี้เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศในขณะนั้นและจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยประเภทนี้ชี้ให้เห็นว่า อัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน จึงทำให้ปริมาณการกู้ยืมจากต่างประเทศลดน้อยลง

2. อัตราดอกเบี้ยยูโรดอลลาร์ (Euro Dollar Rate) ใช้เป็นตัวแปรอิสระในการคำนวณทั้งทางด้านแหล่งเงินทุนและการจัดการลงทุน

การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยยูโรดอลลาร์ ทำให้ปริมาณการกู้ยืมจากธนาคารต่างประเทศลดลงและหันมาหาแหล่งเงินทุนในประเทศโดยการกู้ยืมจากธนาคารในประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้น และไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อการจัดการลงทุนของสาขานาคารนานาชาติ

3. มูลค่าผลิตภัณฑ์ในประเทศทั้งสิ้น (Gross Domestic Product - GDP) ใช้เป็นตัวแปรอิสระในการคำนวณทั้งทางค่านแหล่งเงินทุนและการจัดการลงทุน

การเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์ในประเทศทั้งสิ้น ไม่มีอิทธิพลใดต่อการกู้ยืมของธนาคารนานาชาติ แต่กลับมีผลทำให้แหล่งเงินทุนทางค่านเงินฝากเพิ่มขึ้น เพราะผลผลิตของประเทศเพิ่มขึ้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าความเป็นอยู่ของประชาชนมีแนวโน้มดีขึ้น ภาวะเศรษฐกิจของประเทศมีแนวโน้มดีขึ้น ธนาคารนานาชาติจึงพอใจที่จะให้สินเชื่อแก่ทุกประเทศเพิ่มขึ้นด้วย

4. อัตราดอกเบี้ยตั๋วเงินคลัง (Treasury Bill Rate) ใช้เป็นตัวแปรอิสระในการคำนวณทั้งทางค่านแหล่งเงินทุนและการจัดการลงทุน

การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยตั๋วเงินคลัง มีผลทำให้ธนาคารนานาชาติกู้ยืมจากต่างประเทศมากขึ้นและหาแหล่งเงินทุนในประเทศทางค่านเงินฝาก และเงินกู้ยืมจากธนาคารในประเทศลดลง ทั้งนี้เป็นผลเนื่อง จากแนวโน้มของอัตราดอกเบี้ยในประเทศเพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจากภาวะการเงินในประเทศตึงตัว และธนาคารนานาชาติขอไว้ที่จะให้สินเชื่อประเภทเงินกู้และเบิกเงินเกินบัญชีเพิ่มขึ้น เนื่องจากอัตราผลตอบแทนที่ได้รับก็มีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย

5. ปริมาณเงินในมือประชาชน (Money Supply) ใช้เป็นตัวแปรอิสระในการคำนวณทั้งทางค่านแหล่งเงินทุนและการจัดการลงทุน

การเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินในมือประชาชน จะทำให้แหล่งเงินทุนทางค่านเงินฝากของธนาคารนานาชาติเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อปริมาณเงินมีมากขึ้นธุรกิจการค้าคล่องตัว ประชาชนจึงมีเงินฝากเพิ่มขึ้น ในภาวะการค้าคล่องตัวนี้แหล่งเงินทุนทางค่านเงินฝากยังไม่เพียงพอต่อการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ จึงเล็งหาเงินทุนโดยการกู้ยืมจากธนาคารต่างประเทศ และธนาคารแห่งประเทศไทยมากขึ้น เพราะอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศและอัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย มักต่ำกว่า

อัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมจากธนาคารในประเทศ เมื่อภาวะการเงินไม่ดีคือเครื่องสาขานาการ
นานาชาติยอมพอใจที่จะให้สินเชื่อบริษัทเงินกู้และ เบิกเงินเกินบัญชีเพิ่มขึ้น

6. การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศโดยการถือหุ้น รวมทุนดำเนินการ
(Direct Foreign Investment Including Working Capital) ใช้เป็นตัวแปร
อิสระในการคำนวณทางค่านแห่งเงินทุนที่เป็นเงินฝากเท่านั้น ไม่มีอิทธิพลในการเพิ่ม
เงินฝากให้กับสาขานาการนานาชาติ

จากผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ได้นำมาวิเคราะห์นี้
ไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อการลงทุนในหลักทรัพย์ของสาขานาการนานาชาติ หลักทรัพย์ส่วน
ใหญ่ที่สาขานาการนานาชาติถือไว้ก็คือหลักทรัพย์รัฐบาล และหลักทรัพย์ที่รัฐบาลค้ำประกัน
เงินต้นและดอกเบี้ย และค่างงหลักทรัพย์นั้นไว้เพื่อประโยชน์ใช้เป็นสินทรัพย์สภาพคล่องได้
ตามกฎหมาย